

**Κήρυγμα τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Ἀγαθαγγέλου Σίσκου,
Βιβλιοφύλακος τῶν Πατριαρχείων,
κατά τὴν ἐν τῷ Ἱερῷ Ἀγιάσματι τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν
τελεσθεῖσαν Ἀκολουθίαν τῆς Γ' Στάσεως τῶν Χαιρετισμῶν,
πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ἐν Πατριαρχικῇ Χοροστασίᾳ.**

(9 Μαρτίου 2018)

“Σῶσαι θέλων, τὸν κόσμον, ὁ τῶν ὄλων Κοσμήτωρ, πρὸς τοῦτον αὐτεπάγγελτος ἦλθε· καὶ ποιμὴν ὑπάρχων ὡς Θεός, δι’ ἡμᾶς ἐφάνη καθ’ ἡμᾶς ἄνθρωπος· ὁμοίῳ γὰρ τὸ ὅμοιον καλέσας, ὡς Θεὸς ἀκούει·”

Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα,
Σεβασμιώτατοι καὶ Θεοφιλέστατοι ἅγιοι Ἀρχιερεῖς,
Σεβαστοὶ πατέρες,
Ἐξοχώτατε κύριε Γενικὴ Πρόξενη τῆς Ἑλλάδος,
Ἐντιμολογιώτατοι Ἄρχοντες,
Ἐλλογιμώτατοι κύριοι καθηγητές,
Ἀγαπητοὶ νέοι καὶ ἀδελφοί,

Ἰδιαίτερη θέση κατέχει ἐντὸς τῆς καταλυτικῆς περιόδου τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἡ πρό ὀλίγου ψαλλεῖσα ἀκολουθία τῆς τρίτης στάσεως τῶν Χαιρετισμῶν, πρὸς τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο. Ἰδιαίτερος δέ, γιὰ μᾶς ἐδῶ στήν Πόλη, πού τιμούμε εὐλαβῶς τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ, στό ἱστορικό τοῦτο βυζαντινὸ ἀγίασμα, καὶ μάλιστα ἐν Πατριαρχικῇ Χοροστασίᾳ. Ἔχουμε τὴν ἐξαιρετικὴ τιμὴ, νὰ εὐφημούμε τὸ παλάτιον τοῦ μόνου Βασιλέως, εὐρισκόμενοι πλησίον τοῦ πάλαι ποτε μεγαλοπρεποῦς Παλατίου τῶν Βλαχερνῶν, νὰ ἐγκωμιάζουμε τὸ τεῖχος τὸ ἄρρηκτον πλησίον τῶν ἱστορικῶν θεοδοσιανῶν τειχῶν, πού κυκλούμενα γύρο ἀπὸ τὴν δεόμενη Παναγία τὴν Βλαχερνίτισσα, πού ἐντὸς μεταλλίου βαστάζει τὸν βαστάζοντα τὰ πάντα καὶ εὐλογοῦντα Χριστό, κόσμισαν τὰ βυζαντινὰ χρυσὰ ὑπέρπυρα τῆς Παλαιολόγειας ἐποχῆς τοῦ 13ου αἰῶνα, γινόμενα σύμβολα τῆς προστασίας Της ἀπὸ κάθε ἐχθρική ἐπιβουλή, καὶ διαδίδοντας σέ ὁλόκληρο τὸν τότε χριστιανικὸ κόσμον τὸ θεοφρούρητο μεγαλεῖο ἐνός πολιτισμοῦ πού δύο αἰῶνες ἀργότερα ἔδυσσε, κάνοντας τὰ πλέον ἀπὸ σύμβολα τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας καὶ οικονομικῆς δύναμης, μουσειακὰ ἀντικείμενα μελέτης, ἀνάμνησης καὶ θαυμασμοῦ τοῦ παρελθόντος.

Ὅμως, ἓνα θεομητορικό κοντάκι τοῦ βου αἰῶνα, ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος, ἐμπλουτισμένο κατὰ ἀριστουργηματικὸ τρόπο μὲ κοσμητικὰ ἐπίθετα καὶ ἀντιθετικά σχήματα λόγου, ὑπερέβει τὰ ἀνυπέβλητα ὅρια τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, γιὰ νὰ ἐξυμνήσει ποιητικά τὴν διὰ τῆς Θεοτόκου

ένανθρώπιση τοῦ Ὑιοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ, στά πέρατα τῆς τότε βυζαντινῆς οἰκουμένης, μέσῳ τῆς νεοχαλκηδόνιας παραδοξολογικῆς χριστολογίας τοῦ ἁγίου Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ, τῶν εἰκοσιτεσσάρων οἴκων, κατ' ἀντιστοιχία τῶν γραμμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, μένοντας ὡς ζωντανό παράδειγμα ποιητικοῦ καί συνάμα θεολογικοῦ λόγου μέχρι σήμερα.

Τό τολμηρό ποιητικό ἐγχείρημα τῆς θεολογικῆς σύνθεσης τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου συνιστά κατεξοχήν διαχρονικό παράδειγμα δυναμικῆς τοῦ δόγματος τῆς Ἐκκλησίας, τό ὁποῖο δέν εἶναι μουσειακό ἀντικείμενο διαφυλάξεως, θεολογικῆς μελέτης, καί μεταπρατικῆς χρήσεως τῆς πατερικῆς καί συνοδικῆς παραδόσεως, ἀλλά ζωντανός λόγος ἀπευθυνόμενος στόν ἄνθρωπο κάθε ἐποχῆς καί μέ ἐφαρμογή στόν καθημερινό βίο, διαφορετικά τό δόγμα ὑποβιβάζεται σ' ἓνα κλειστό σύστημα, πού ἀκουσίως καί βλάσφημα καταργεῖ τήν διά τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐνεργούμενη Οἰκονομία τοῦ Θεοῦ στά μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ νεοχαλκηδόσιος ἅγιος Ρωμανός ὁ Μελωδός χρησιμοποιώντας τό ποιητικό του ἄλγος καί γνωρίζοντας σέ βάθος τό δόγμα τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνας (451) κατάφερε στήν ἐποχή του μέ ὄργανο τήν θεολογία τοῦ παραδόξου, νά συμπτυκνῶσῃ ἐντός ἑνός καί μόνο οἴκου (18ου), μόλις μερικῶν ἀράδων, ὀλόκληρο τό χριστολογικό δόγμα καί τήν σωτηριολογία τῆς Ἐκκλησίας μας, διαδίδοντας τό σωτηριολογικό μήνυμα σέ ὀλόκληρη τήν τότε αὐτοκρατορία, μέ τέτοια ἐπιτυχία πού ψάλλεται μέχρι σήμερα.

Στόν Ἀκάθιστο Ὑμνο ἡ ὀριακότητα τοῦ ἀνθρώπινου λόγου ἔγινε ἡ ἀποφατική γλώσσα τῆς θεολογίας τοῦ παραδόξου, γιά νά περιγράψῃ μέ τρόπο ἀποφατικό τήν ὑπερβατικότητα ἑνός παραδόξου καί ὑπέρλογου τριαδικοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος *σῶσαι θέλων, τὸν κόσμον*, συγκαταβέβηκε ὡς *τῶν ὄλων Κοσμήτωρ* καί ἦλθε πρὸς τόν ἄνθρωπο ὡς *ἀντεπάγγελτος*, ἄνευ τῆς προϋποθέσεως τοῦ πρωπατορικοῦ ἁμαρτήματος τῶν πρωτοπλάστων. Γνωρίζοντας ὅτι τό τελειότερο δημιούργημά Του, ὁ ἄνθρωπος ὑστερεῖ ὡς πρὸς τήν ὑποστατική ἔνωση μέ τόν Θεό Λόγο, ὡς καλός *ποιμὴν ὑπάρχων*, ταπεινώθηκε καί σαρκώθηκε, γιά νά προσλάβῃ καί θεοποιήσῃ τόν ἄνθρωπο, σταυρώθηκε καί ἐνταφιάσθηκε, γιά νά καταργήσῃ τόν θάνατο μέ τήν Ἀνάστασή του. Ἡ ἐν Χριστῷ σωτηρία καί καταξίωση τοῦ ἀνθρώπου οἰκονομήθηκε καί οἰκονομεῖται, γιατί ὁ ἐν Τριάδι Θεός στό πρόσωπο τοῦ Σαρκωμένου Λόγου, *δι' ἡμᾶς ἐφάνη καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος*. Ὁ Χριστός προσέλαβε τήν ἀνθρώπινη φύση ἀπό τήν Θεοτόκο, *ὁμοίῳ γὰρ τὸ ὅμοιον καλέσας, ὡς Θεός*. Τουτέστιν, ἐάν δέν εἶχε προσλάβῃ τήν ἀνθρώπινη φύση ἀπό τήν Θεοτόκο, δέν θά μπορούσε νά τήν ἐνώσῃ ὑποστατικά μέ τήν θεϊκή Του φύση, γιά νά τήν θεοποιήσῃ. Γι' αὐτὸ ἡ Παναγία ἔγινε ἡ *αἰτία τῆς τῶν πάντων θεώσεως*, ὡς ὄργανο τοῦ Θεοῦ καί προσφορά τοῦ ἀνθρώπινου γένους, γιά τήν ἐπιτέλεση τῆς Σαρκώσεως καί πρόσκληση τοῦ ἀνθρώπου στήν θέωση, μία *συγκατάβασις θεϊκή* καί *ὄχι μετάβασις τοπική*.

Ποιὸς ὁμως εἶναι ὁ τόπος καί ὁ τρόπος τῆς θεώσεως τοῦ πιστοῦ; Ἡ ἀναζήτηση αὐτῶν μᾶς ὀδηγεῖ στόν ἐορτάσαντα καί τιμηθέντα κατά τήν περασμένη Γ' Κυριακή τῶν Νηστειῶν, ἅγιος Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, γιά τόν ὁποῖο ὁ τόπος τῆς θεώσεως καί χριστοποίησης τοῦ ἀνθρώπου εἶναι

ἡ Θεία Εὐχαριστία, ὡς τρόπος μετοχῆς καὶ ἔνωσης μέ τήν θεωμένη ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ, μέσῳ τῆς ὁποίας ἡ ἀνθρώπινη μετοχοποιεῖται στήν θεία.¹ Ἡ εὐχαριστιακή μετοχή τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, γίνεται μέθεξι τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν καὶ τῆς θεοποιῦ χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὡς συνέπεια τῆς διακρίσεως μεταξύ ἀμέθεκτης οὐσίας καὶ μεθεκτῆς ἐνέργειας, πού κατέχει κεντρική θέση στήν μυστηριακή ὄντολογία τῆς Ἐκκλησίας. Στό ἐκκλησιαστικό καὶ εὐχαριστιακό σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἐνεργεῖται τό πλήρωμα τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐντός τοῦ μυστηριακοῦ πλαισίου καὶ τῆς ἐνεργουμένης ἀλληλοπεριχώρησης μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, καταξιώνοντας ἐν Χριστῷ τήν ἄσκησι, καὶ προσδίδοντας σέ αὐτή χριστολογικό καὶ ἐκκλησιολογικό νόημα. Ἔτσι, γιά τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ ἡ θεολογία τῆς ἄσκησις εἶναι συναφῆς μέ τήν μυστηριακή καὶ εὐχαριστιακή θεολογία τῆς Ἐκκλησίας, πού γίνεται τό ἐκκλησιολογικό κριτήριον τῆς ἀσκήσεως.

Μπροστά στό ὄντολογικό νόημα τῆς θεώσεως καὶ τήν ἡσυχαστική διδασκαλία τῆς μετοχῆς στίς ἄκτιστες ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀντίπαλός του Βαρλαάμ ἀντέταξε τήν πνευματικότητα τῆς ἠθικῆς μιμήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ἐνάρετου βίου, πού ἐπιτυγχάνεται μέ τήν ἀνθρώπινη ἄσκησι καὶ τήν δωρεά τῆς κτιστῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὀδηγώντας τόν ἅγιο στόν χαρακτηρισμό τῶν θέσεων αὐτῶν ὡς μεσσαλιανικῶν. Καθώς αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ ἄσκησι καὶ θέωσι στερεῖται τοῦ μυστηριακοῦ καὶ εὐχαριστιακοῦ, τοῦ χριστολογικοῦ καὶ ἐκκλησιολογικοῦ χαρακτήρα τῆς σωτηριολογίας τῆς Ἐκκλησίας.² Ἀπό τήν θέση τοῦ ἁγίου φαίνεται ὅτι, ἡ θεολογική θεμελίωσι τῆς μεθέξεως τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀπόκτησι καὶ διατήρησι τους ἐπιτυγχάνεται μόνο ἐντός τοῦ πλαισίου τῆς ὀργανικῆς ἐνότητις καὶ λειτουργικῆς περιχώρησης τῆς εὐχαριστιακῆς καὶ ἀσκητικῆς πολιτείας ἐν Χριστῷ. Δηλαδή μέ τρόπο μυστηριακό καὶ τόπο τό ἴδιο σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου ἡ προσωπική ἐμπειρία δέν εἶναι αὐτόνομη καὶ ἀτομική, ἀλλά ἀποτελεῖ ἐκκλησιολογική ἐκδήλωσι καὶ χαρισματική πλήρωσι ἐν Χριστῷ τοῦ λειτουργικοῦ ἤθους τῆς Ἐκκλησίας.

Μέ τόν τρόπο αὐτό ἡ ἀσκητική πνευματικότητα ἐκκλησιοποιεῖται ἐντός τῆς μυστηριακῆς ὄντολογίας τῆς Ἐκκλησίας, πού ἀποτελεῖ τόν τόπο τῆς ἐν Χριστῷ ἐνσάρκωσις μιᾶς θεανθρωπινότητις τοῦ πιστοῦ, ὡς μέλους τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος. Παρεχόμενη ἡ δωρεά τῆς ἄκτιστις θείας χάριτος στόν πιστό μέσῳ τῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας, ἀπαιτεῖ τήν ὑπαρξιακή ἄσκησι προκειμένου ἡ χάρις νά ὑποστασιαστεῖ προσωπικά στό ἐκκλησιαστικό αὐτό γεγονός,

¹ Βλ. ΓΡ. ΠΑΛΑΜΑ, *Ἐπεὶ ἡσυχάζοντων* 1, 3, 38, σ. 449,8-12: «ἀλλ' ὃ θαύματος οὐδεμίαν ἀπολείποντος ὑπερβολήν, καὶ αὐταῖς ταῖς ἀνθρώπιναις ὑποστάσεσιν ἐνοῦται, τῶν πιστευόντων ἐκάστῳ συνανακρινῶν ἑαυτὸν διὰ τῆς τοῦ ἁγίου σώματος αὐτοῦ μεταλήψεως, καὶ σύσσωμος ἡμῖν γίνεται καὶ ναὸν τῆς ὅλης θεότητις ἡμᾶς ἀπεργάζεται».

² Βλ. ΓΡ. ΠΑΛΑΜΑ, *Ἀγιορειτικός τόμος* 2, σ. 570,13-21: «Ὅστις μόνη τῇ μιμήσει τε καὶ σχέσει, χωρὶς τῆς θεοποιῦ χάριτος τοῦ πνεύματος, τήν πρὸς τὸν θεὸν τελείαν ἔνωσησιν ἀποφαίνεται τελείσθαι κατὰ τοὺς ὁμοίησις τε καὶ ἀγαπωμένους ὑπ' ἀλλήλων, καὶ τήν θεοποιὸν χάριν τοῦ θεοῦ ἐξὶν τῆς λογικῆς φύσεως διὰ μόνης μιμήσεως προσγινομένην, ἀλλ' οὐκ ἔλλαμνιν ὑπερφυᾶ καὶ ἀπόρρητον καὶ θείαν ἐνέργειαν, ὀρωμένην ἀοράτως τοῖς ἡξιωμένοις καὶ νοουμένην ἀπερινοήτως, οὕτως ἴστω τῇ τῶν μασσαλιανῶν, ὡς οὐκ οἶδεν, ἀπάτη περιπεσόν».

καθώς τό μυστήριον εἶναι συνδεδεμένο ὀργανικά μέ τήν ἄσκησιν. Ἀφοῦ λοιπόν ἡ ἄκτιστη θεία χάρις παρέχεται μυστηριακά ἐντός τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, οἱ καρποί τῆς ἐν Χριστῷ ἀσκήσεως δέν μποροῦν νά εἶναι παρά χριστολογικές καί ἐκκλησιολογικές ἐκφάνσεις. Ἔτσι, ἡ ἀσκητική γίνεται τρόπος ἀπόκτησης τῶν θεανθρώπων ἀρετῶν τοῦ Χριστοῦ, οἱ ὁποῖες ὑποστασιάζονται στήν προσωπική ὕπαρξιν ὑπό μορφή ἐπικύρωσης τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ὡς κοινωνίας θεώσεως. Σύμφωνα μέ τά παραπάνω εἶναι ἐμφανές ὅτι, ἡ σωτηριολογική γιά τόν ἄνθρωποσημασία τῆς διδασκαλίας περί ἀκτίστων ἐνεργειῶν τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ εἶναι ἐκκλησιολογικό χαρακτήρα, ὡς παρεχόμενη μυστηριακῶς ὑπό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στήν Ἐκκλησία, προϋποθέτει ὁμως τήν ἐκ μέρους τοῦ πιστοῦ περιχώρηση καί συνεργία, τήν ὁποία μᾶς ὑπομνήσει καί στήν ὁποία μᾶς καλεῖ ὁ Μελωδός ὁμολογώντας ὅτι ὁ Χριστός *δι' ἡμᾶς ἐφάνη καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος· ὁμοίω γάρ τὸ ὁμοιον καλέσας, ὡς Θεός.*

Ἐπιτρέψτε μου Παναγιώτατε,

Τελειώνοντας νά μοιραστῶ τόν προβληματισμό καί τήν ἀγωνία μου γιά τήν προβληματική καί καρκινικῶς διηθούμενη στήν ἐποχή μᾶς νεοβαρλααμική καί νεομεσσαλιανική ἀνθρωποκεντρική ἠθική τῆς μιμήσεως τοῦ Χριστοῦ καί τοῦ ἐνάρετου ἤθους τῆς δῆθεν ἀσκήσεως, πού περιορίζει τήν σωτηριολογία στόν χῶρο τῆς ἀνθρώπινης κτιστότητας, ὑπερασπιζόμενος τόν θεανθρωποκεντρικό χαρακτήρα τῆς σωτηριολογίας καί ἐν Χριστῷ ὄντολογικῆς περιχώρησης τοῦ ἀνθρώπου καί μιμήσεως τοῦ Θεοῦ, ὡς περιχωρητικῆς συνέπειας τῆς ἀπορρήτου ἐνώσεως καί ἐνυπόστατης καταξίωσης, διά τῆς ἐξ ὑπόθεσις δωρεᾶς τῆς ἄκτιστης χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος,³ ὅπου οἱ ἀρετές δέν ἀποτελοῦν συνέπεια μιᾶς αὐτόνομης ἠθικῆς προόδου τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά χαρισματική ἐκδήλωση καί ἐνσάρκωση τῆς προσλήψεως, τῆς αὐτεξούσιας συνεργίας καί ἠθικῆς μεθέξεως τοῦ πιστοῦ. Ἐκδήλωση τῶν ἀκτίστων θείων ἐνεργειῶν, ἐντός τοῦ χαρισματικοῦ πλαισίου τῆς ἐν Χριστῷ ὑπόθεσις καί θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου, πού συνιστᾶ τό πλήρωμα τῆς ζωῆς ἐντός τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, μέ τήν ἀπόκτηση τῆς τέλει ἀγάπης ὡς τρόπου ὑπάρξεως τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ἀλλά κυρίως τῆς ἀπορρήτου ἐνώσεως καί ὁμοιώσεως μαζί Του ἐν Χριστῷ.

Εὐχεσθε, παρακαλῶ, Παναγιώτατε Πάτερ, ὅπως ἡ τεκοῦσα διά λόγου, ὑπέρ λόγον, τόν Λόγον, Θεοτόκος νά πρεσβεύη ὑπέρ τῆς σωτηρίας πάντων ἡμῶν. Ἀμήν!

³ Βλ. ΓΡ. ΠΑΛΑΜΑ, *Ἐπὲρ ἡσυχάζοντων* 3, 1, 27, σ. 639,8-12: «Ἐπὲρ φύσιν τοίνυν καί ἀρετὴν καί γνῶσιν ἡ τῆς θεώσεως χάρις καί ἀπειρώς τὰ τοιαῦθ' ἅπαντα κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον ταύτης ἀποδεῖ· ἀρετὴ μὲν γὰρ πᾶσα καί ἡ ἐφ' ἡμῖν τοῦ θεοῦ μίμησις πρὸς τὴν θεϊαν ἐνωσιν ἐπιτήδειον ποιεῖται τὸν κεκτημένον, ἡ δὲ χάρις αὐτὴν τελεσιουργεῖ τὴν ἀπόρρητον ἐνωσιν· δι' αὐτῆς γὰρ ὅλος μὲν ὅλοις τοῖς ἀξίοις ὁ θεὸς περιχωρεῖ, ὅλω δὲ ὅλοι περιχωροῦσιν ὀλικῶς οἱ ἅγιοι τῷ θεῷ, ὅλον ἀντιλαμβάνοντες ἑαυτῶν τὸν θεὸν καί τῆς πρὸς αὐτὸν ἀναβάσεως οἷον ἐπαθλον αὐτὸν μόνον κτησάμενοι τὸν θεόν, «ἠσυχῆς πρὸς σῶμα περιφύοντα τρόπον, ὡς οἰκείους μέλεσι», καί ἐν αὐτῷ εἶναι καταξιώσαντα διά τῆς ἐνυποστάτου κατὰ δωρεάν καί χάριν τοῦ ἁγίου ἁγίου πνεύματος υἰοθεσίας».